

Exploring the Experiences of Teachers and Parents of Students with Learning Disabilities from Online Education

Maryam Sadat Mousavi *

MA in Education & Human Resources Development, Exceptional Education Teacher, Gonabad, Iran.

Morteza Taheri

Associate Professor, Department of Educational Management, Allameh Tabatabaie'i University, Tehran, Iran.

Abstract

The purpose of this study is to investigate the views of teachers and parents of students with learning disabilities about the benefits and challenges of online education and their educational strategies during the outbreak of the Covid-19 virus. To achieve this goal, an exploratory case study research design with qualitative and quantitative data was used. In order to collect the teachers' opinions, a semi-structured interview, the questions of which were developed based on the STAR technique and according to the teachers' lived experiences, was held with six teachers of the Radiation Learning Disabilities Center of Gonabad city, and with the method of thematic analysis and coding, Qualitative data were analyzed. By adapting the online education questionnaire (Paudel, 2021) and adjusting it according to the purpose of the researcher and the studied society, the views of 100 parents of students with learning disabilities were collected. The results of the qualitative data analysis showed that during the online education implemented for students with learning disabilities, the teachers of the three stages "starting crisis and online

* Corresponding Author: Maryamsadatmousavi2019@yahoo.com

How to Cite: Mousavi, M. S., Taheri, M. (2025). Exploring the Experiences of Teachers and Parents of Students with Learning Disabilities from Online Education, *Journal of Psychology of Exceptional Individuals*, 15(58), 29-78. DOI: 10.22054/jpe.2025.84534.2798

education", "continuation of online education" and "institutionalization of online education" identified in seven dimensions "negative emotions", "interaction in class", "executive infrastructure", "teaching", "educational limitation", "Parental compatibility" and "students with learning disabilities". Finally, despite the increase in the media literacy of teachers and parents and the greater awareness of parents about special education and the expansion of the use of communication tools in the teaching-learning process, the attitude of teachers regarding the results of online education was negative. Quantitative data analysis showed that parents were not satisfied with online education and they believe that virtual classes in the dimensions of "student learning", "readiness for online education", "negative habits" and "suitability and modernity" "It is damaged.

Keywords: Learning Disabilities; Covid-19; Online Education; Education of Students with Special Needs.

Extended Abstract

1. Introduction

During the COVID-19 pandemic, online and distance learning emerged as a pivotal strategy to ensure educational continuity (Aliyah et al., 2020). While this digital transition offered unprecedented flexibility in terms of temporal and spatial access to curriculum (Meins et al., 2009), it simultaneously introduced formidable challenges, particularly due to the systemic lack of preparedness for such a sudden pedagogical shift (Zahra & Kirillova, 2020). These difficulties were notably pronounced for students with learning disabilities (LD), as well as their educators and parents. Unlike their neurotypical peers, students with LD rely heavily on synchronous face-to-face instruction, nuanced interpersonal communication, behavioral modeling, and the integration of multisensory physical supports—elements that are often diluted in virtual environments. Consequently, the present study sought to explore the perspectives of both teachers and parents regarding the opportunities and systemic barriers of online education for students with learning disabilities, aiming to address the following research questions.

Research Questions

1. What are the primary pedagogical, technical, and systemic challenges and opportunities perceived by teachers and parents during the online education process for students with learning disabilities?
2. What are the prevailing attitudes of teachers and parents regarding the academic and developmental outcomes of online learning for this specific student population?
3. To what extent does the digital literacy and technological proficiency of teachers and parents influence their overall attitudes and perceived efficacy toward online education?
4. What instructional and interactive strategies did teachers employ to facilitate conceptual understanding and maintain engagement among students with learning disabilities in a virtual environment?

2. Literature Review

During the COVID-19 pandemic, the implementation of online learning strategies offered certain pedagogical advantages for students with special needs, including unrestricted access to asynchronous course materials and the capacity for repetitive engagement with

educational content (Boone et al., 2020; Shock & Lambert, 2020). Despite these benefits, the transition to virtual platforms precipitated significant multifaceted challenges. Crucial among these were the heightened reliance on intensive parental scaffolding (Bakanin et al., 2023), the erosion of essential prosocial connections (Zaki, 2020), and the manifestation of psychological distress and anxiety in children (Shaw & Shaw, 2023). Furthermore, prolonged sedentary behavior and increased screen time led to notable musculoskeletal and motor impairments among students (Pottery et al., 2020).

Empirical evidence further underscores the perceived inefficacy of these digital transitions; for instance, Fawzi and Khasuma (2020) reported that 73.9% of educators deemed online education largely ineffective for students with special needs. They categorized the primary barriers into four distinct domains: (1) infrastructural accessibility, (2) network and connectivity stability, (3) pedagogical execution (planning and assessment), and (4) parent-teacher collaboration. For parents, the burden of online education translated into increased temporal demands, a lack of technological literacy, and financial strain due to escalating internet costs (Pottery et al., 2020). Additionally, parents often struggled with a limited understanding of specialized educational concepts and time constraints, both of which adversely affected their psychological well-being and overall mental health (Shaw & Shaw, 2023).

3. Methodology

The present study employed a mixed-methods research design to elicit comprehensive and multidimensional insights into the experiences of educators and parents of students with learning disabilities (LD) regarding online education.

Phase I: Qualitative Component:

The qualitative phase focused on teachers at the Tabesh Learning Disabilities Center in Gonabad during the 2021-2022 academic year. Data were gathered through Behavioral Event Interviewing (BEI), with protocols structured according to the STAR technique (Situation, Task, Action, Result). The interviews were transcribed and analyzed using thematic content analysis, involving two stages of systematic coding to identify emergent pedagogical and structural themes.

Phase II: Quantitative Component:

The quantitative phase targeted parents of students referred to the same center during the first half of the 2021-2022 academic year. Using a convenience sampling approach, 100 parents were recruited for the study. Their perspectives were assessed via a modified version of the Poodle (2021) Questionnaire, specifically adapted for special education contexts.

To ensure the psychometric integrity of the Parental Experiences Questionnaire, both face validity and construct validity were rigorously evaluated. Exploratory Factor Analysis (EFA) was conducted, identifying four distinct underlying dimensions:

1. Student-Related Factors,
2. Readiness for Online Education,
3. Negative Behavioral Habits, and
4. Curricular Relevance and Technological Currency.

The instrument demonstrated high internal consistency, with an overall Cronbach's alpha coefficient of 0.85, confirming its reliability for measuring parental perceptions in this domain.

4. Results

Qualitative Results:

The qualitative phase of the study, conducted through Behavioral Event Interviewing (BEI) and analyzed via systematic thematic coding, yielded a comprehensive map of educators' experiences. By employing the STAR technique (Situation, Task, Action, Result), the researchers captured the dynamic evolution of online pedagogical strategies for students with learning disabilities (LD). Following two rigorous rounds of coding, the emerging themes were synthesized into the following structural framework, illustrating the trajectory of educational adaptation during the 2021-2022 academic year.

Table 1. Teachers of students with learning disabilities' experiences of online education

Pattern Codes	Onset of the Crisis and Online Education	Continuation Online Education	Institutionalization of Online Education
time course			
Negative Emotions	Confusion	Efforts to Improve	Teachers' Negative Attitudes to Virtual Learning Outcomes
Interaction in the classroom	Lack of face-to-face communication and its impact on the education and treatment process The importance of communicating with students with learning disabilities in the education and treatment process	The effects of communication in increasing motivation Lack of warm and intimate communication in virtual education	The use of communication tools in the teaching-learning process
Implementation Infrastructure	Ensuring Students' Access to Communication Tools and Cyberspace Weak Internet Shad Network Problems Waste of Time to Establish Online Education Facilities	Combination of Virtual and Face-to-Face Education Communication Channels to Transfer Educational Content to Students Using Media	Benefits of Shad Network
Teaching process	Forming educational groups Using available educational facilities Adjusting class time Identifying student educational and process problems	Teacher supervision Face-to-face assessment Privatizing education and treatment Finding appropriate online education content Differentiated education Content production	repeatability of education Increasing teachers' capabilities Teachers' interpersonal development Education development
Educational limitations	Limitations on implementing learning disability activities in cyberspace	Exacerbation of Obsessive Compulsive Disorder in Students Inadequacy of	Increase in students with learning disorders

Pattern Codes	Onset of the Crisis and Online Education	Continuation Online Education	Institutionalization of Online Education
	Performing motor tasks Inability to take specialized tests from students Inability to correctly diagnose students' problems Limitations on learning	Focused Educational Programs in the Field of Learning Disabilities	
Parental Adaptation	Justification for parents to cooperate Lack of familiarity of parents with specific training for learning disabilities Low media literacy of students and parents Establishing telephone communication with students and families Difficulty in implementing online training for parents	Using parental cooperation in the process of education and treatment of students with learning disabilities Need for parental cooperation Parental reluctance to share photos or audio of their child Parental lack of cooperation in educational activities Using parental cooperation in the process of education and treatment of students with learning disabilities	Increasing parental awareness
Students with learning disabilities	Students' unwillingness to participate in virtual classes Learning disabilities	Inappropriate feedback from students and parents Students' lack of cooperation in educational activities Energy induction to the teacher Students' fatigue from schoolwork and inattention to homework Learning disorders	The impact of participation in the teaching-learning process

Quantitative Results:

The descriptive analysis of parental evaluations across the four primary dimensions of online education revealed a predominantly cautious to negative trend. As illustrated by the mean scores, the dimensions of "Curricular Relevance and Technological Currency" ($M = 1.84$), "Student Learning Outcomes" ($M = 2.04$), and "Negative Behavioral Habits" ($M = 2.25$) received the lowest ratings from parents. The only component that garnered a relatively more positive—though still moderate—evaluation was "Readiness for Online Education" ($M = 2.64$).

Collectively, the data indicate that parental satisfaction across these four dimensions, as well as their overall attitude toward the efficacy of online interventions for students with learning disabilities (LD), remains significantly low (Global $M = 2.19$). To further investigate the potential influence of socio-demographic variables, parents' perspectives were analyzed based on gender, employment status, and educational attainment. The results of the inferential analysis demonstrated that these demographic factors did not exert a statistically significant impact on how parents evaluated the outcomes of online education. This suggests that the challenges and perceived ineffectiveness of virtual learning for students with LD are experienced universally by parents, regardless of their background or socioeconomic status.

5. Discussion

The thematic analysis of the qualitative data revealed that teachers of students with learning disabilities (LD) navigated a complex evolutionary trajectory during the COVID-19 pandemic. This journey was characterized by three distinct temporal phases: (1) The Crisis Onset and Initial Transition, (2) The Sustained Period of Online Instruction, and (3) The Institutionalization of Virtual Pedagogical Practices.

Across these three phases, the teachers' experiences were manifested across seven core dimensions:

Emotional Landscape: Predominantly characterized by "negative emotions" and professional anxiety.

Pedagogical Dynamics: Focused on "classroom interaction" and "instructional delivery" (teaching).

Structural Constraints: Involving "executive infrastructure" and "educational limitations" inherent to digital platforms.

Ecological Adaptation: Pertaining to "parental adaptation" and the unique needs of "students with learning disabilities."

Synthesizing the interview data in response to the research questions, the following key thematic outcomes emerged:

1. Challenges and Limitations: Barriers to Pedagogical Integrity

Teachers identified a series of multifaceted barriers that impeded the educational and therapeutic process for students with learning disabilities (LD). These challenges were categorized into four primary domains:

- Clinical and Diagnostic Constraints: The transition to online platforms led to a significant erosion of face-to-face synergy, which compromised the diagnostic accuracy of identifying students' process-related issues. Furthermore, teachers observed an exacerbation of comorbid conditions, specifically obsessive-compulsive tendencies, and a notable absence of the "warm and empathetic" rapport essential for LD interventions.

- Methodological and Ethical Hurdles: Educators emphasized the limitations of virtualizing specialized LD activities, noting that many tactile and kinesthetic interventions lost their efficacy. Concerns regarding academic integrity (cheating) and the inadequacy of standardized centralized programs (e.g., the Shad network) were frequently cited.

- Home-School Ecology: A significant barrier was the parental literacy gap regarding specialized LD training. This was compounded by low media literacy among families, a lack of collaborative engagement, and "privacy-related hesitance," where parents were reluctant to share multimedia evidence (audio/video) of their child's progress.

- Technological and Engagement Fatigue: Persistent infrastructural issues, such as unstable internet connectivity, coupled with student burnout—manifested as assignment fatigue and diminished attention toward specialized remedial tasks—remained pervasive.

2. Teachers' Global Perception of Online Intervention Efficacy

Despite the identifiable professional and systemic advancements during the "Institutionalization" phase, a profound consensus emerged

regarding the overall pedagogical efficacy of virtual learning for students with learning disabilities (LD). The qualitative synthesis indicates that teachers at the Tabesh Learning Disabilities Center maintain a predominantly negative attitude toward the long-term results of online implementation during the COVID-19 pandemic.

While acknowledging the benefits of digital literacy and content diversification, educators consistently argued that virtual education fails to reach the clinical and therapeutic threshold of face-to-face instruction. The primary concerns cited were:

- Instructional Inferiority: A pervasive belief that the digital medium is fundamentally "less effective" than traditional classroom settings for students requiring multisensory and tactile interventions.
- The Diagnostic Gap: The inability to replicate the nuanced, real-time feedback loop inherent in physical presence, which is critical for correcting processing deficits in LD students.
- Affective Deficit: The loss of the "intimate therapeutic rapport" which teachers viewed as the cornerstone of psychological and educational remedial work.

In conclusion, the teachers' perspective aligns with the parental quantitative data ($M = 2.19$), suggesting a cross-stakeholder skepticism toward the permanence of online education as a primary mode of delivery for this specific student population.

3. The Trajectory of Digital Proficiency and its Impact on Educator Attitudes

The analysis of teachers' experiences reveals a dynamic skill-acquisition curve that significantly influenced their adaptation to virtual environments. This evolution can be categorized into two distinct stages:

- The Initial Skill Gap (Crisis Onset): At the inception of the transition, educators faced substantial technical constraints. Their limited proficiency in digital tools and the lack of experience in mediating the "teaching-learning process" through virtual communication channels contributed to the prevalence of "Negative Emotions" and professional anxiety.
- Iterative Professional Development (Continuation to Institutionalization): As the pandemic progressed, teachers transitioned from passive users to proactive digital practitioners. This growth was facilitated by a tripartite strategy:

1. Collaborative Peer Learning: Leveraging collective experiences and knowledge-sharing among colleagues at the center.
2. Formal Professional Training: Active participation in specialized in-service courses focused on the Shad network ecosystem and multimedia content production.
3. Self-Directed Learning: Utilizing autonomous web-based research to bridge pedagogical gaps.

The findings of this study underscore a significant divergence between technical adaptation and perceived instructional efficacy. While the "Institutionalization" of online education facilitated a systematic enhancement of digital pedagogical literacy—allowing educators to move beyond initial crisis-management and basic troubleshooting—it did not fundamentally alter their core professional skepticism.

This leads to a critical interpretive conclusion: Professional competence in digital tool usage did not translate into a positive attitude toward online outcomes for students with LD. Teachers remained acutely cognizant of the inherent limitations of the digital medium, specifically regarding the loss of multisensory synergy and therapeutic rapport.

This qualitative insight perfectly mirrors the quantitative data from parents, who, despite having the highest mean in "Online Education Readiness" ($M = 2.64$), still reported a low overall satisfaction (Global $M = 2.19$). Together, these findings suggest that for the specific population of students with learning disabilities, the "Digital Silver Lining" of increased skills and infrastructure cannot substitute for the clinical necessity of face-to-face intervention.

4. The findings delineate a significant strategic shift in the delivery of remedial interventions for students with learning disabilities (LD). Due to the inherent clinical nature of LD therapies—which fundamentally require physical presence and tactile-kinesthetic interaction—the transition to virtual spaces necessitated a reconfiguration of the teacher-student dyad.

- Parental Scaffolding as an Educational Proxy: A primary strategy identified was the transformation of parents into "Educational Assistants" or physical proxies. Since direct therapeutic intervention was structurally impossible in cyberspace, teachers adopted a mediated instructional model, where they provided the pedagogical

framework and specialized guidance, while parents executed the physical and cognitive scaffolding required for the student's specific learning disorder.

- The Evolution of Digital Ecosystems: The communication landscape underwent a transition from fragmented platforms to centralized institutionalization:

Phase 1 (Diversified Channels): During the initial "Crisis Onset," teachers utilized a heterogeneous mix of digital channels, including the Shad network, domestic messengers (e.g., Eitaa, Soroush), and global platforms (e.g., Telegram, WhatsApp). This multi-channel approach was dictated by "Parental Adaptation" levels and the varying digital access of families.

Phase 2 (Systemic Integration): As the "Executive Infrastructure" of the Shad network matured and its usability features (UI/UX) for LD-specific content production improved, the majority of instructional delivery was systematically migrated to this centralized platform.

This strategic evolution highlights that while the "Institutionalization" of the Shad network provided a unified structural base, the actual pedagogical efficacy remained heavily dependent on the quality of parental cooperation and their ability to act as the teacher's physical extension in the home environment.

Parental Experiences:

The second part of this study examines the experiences of parents of students with learning disabilities regarding online education. Based on the analysis of quantitative data and in response to the research questions, the findings are as follows:

1. Challenges and limitations of online education from the perspective of parents

- Students' difficulties in attending virtual classes and working with digital tools.
- Challenges regarding coordination and time management for online sessions.
- Students' lack of independence and their high dependency on parental support.
- The inadequacy of online education in facilitating deep, lifelong, and continuous learning.
- The high costs associated with participating in online classes.
- The lack of diversity and the uniformity of instructional content.

- The time-consuming nature of virtual classes compared to face-to-face instruction.
- The reduction in social interactions with teachers and peers, leading to social isolation.
- The lack of direct and continuous teacher supervision over educational activities.
- Difficulties in maintaining focus on educational content.
- Students' lack of self-reliance in completing educational tasks.
- Limited and delayed feedback from teachers.
- Lack of access to high-speed internet and technical issues with the Shad network.
- The increase in cheating habits among students.
- The inefficiency of online education for all subjects and its failure to meet the diverse needs of all students.
- The overall inability of online education to provide high-quality instruction.

Opportunities and benefits of online education from the perspective of parents

- Familiarizing students with various digital communication tools.
- Encouraging students to participate more actively in class discussions.
- Providing the possibility of continuous learning from home during quarantine conditions.
- Increasing parents' media literacy and digital proficiency.

1. Parents' Attitudes Towards the Overall Results of Online Education

Most parents (78.1%) do not have a positive view of the results of implementing online education during the COVID-19 pandemic. They maintain a negative attitude and do not consider virtual education to be as effective as face-to-face instruction for students with learning disabilities.

3. The impact of parents' skills in using digital tools on their attitudes towards online education

While 36.2% of parents reported having little or very little skill in using digital tools, the majority (63.8%) stated they possess a high or very high level of digital proficiency. However, despite this higher level of media literacy, parents' overall satisfaction with the results of online education remained negative. This indicates that parents'

technical skills in using digital tools have little impact on their overall attitudes toward the efficacy of online education.

6. Conclusion

The truth is that knowledge transfer through e-learning in developing countries often fails, resulting in students being left behind at a critical juncture in their educational cycle (Almantari, Mavlina, & Bruce, 2020). With the onset of the COVID-19 pandemic and the absence of a clear endpoint, the urgent need to maintain educational continuity led schools in our country, like most institutions worldwide, to transition toward online education.

Among these students are children with learning disabilities (LD); students who, despite possessing similar intelligence to their peers, exhibit poor academic performance due to genetic and environmental factors and thus require specialized educational and procedural support.

Although online education and virtual classrooms enabled learning from home during quarantine and ensured the necessary social distancing for both teachers and students with LD, the overall attitude of educators and parents toward the outcomes of online education remained negative. They did not consider it as effective or efficient as face-to-face instruction and maintained that online education is fundamentally unable to provide high-quality education tailored to the specific needs of students with learning disabilities.

کاوش تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین

مریم السادات موسوی * کارشناس ارشد آموزش و بهسازی منابع انسانی، آموزگار آموزش و پرورش استثنایی، گناباد، ایران.

مرتضی طاهری دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

هدف این مطالعه بررسی دیدگاه معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری در مورد مزایا و چالش‌های آموزش آنلاین و راهبردهای آموزشی آن‌ها در دوران شیوع ویروس کوید ۱۹ بود. برای رسیدن به این هدف، طرح تحقیق مطالعه موردی اکتشافی با داده‌های کیفی و کمی هم‌زمان به کار گرفته شد. به منظور گردآوری نظرات معلمان، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته که سؤالات آن بر اساس تکنیک STAR و با توجه به تجارب زیسته معلمان تدوین شده بود، با شش نفر از معلمان مرکز اختلالات یادگیری تابش شهرستان گناباد برگزار گردید و با روش تحلیل مضمون و کدگذاری، داده‌های کیفی تحلیل شد. با اقتباس از پرسشنامه آموزش آنلاین (پودل^۱، ۲۰۲۱) و تعدیل آن با توجه به هدف محقق و جامعه موردبررسی، دیدگاه‌های ۱۰۰ نفر از والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری گردآوری شد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی نشان داد که در جریان آموزش آنلاین اجرا شده برای دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، معلمان سه مرحله «شروع بحران و آموزش آنلاین»، «استمرار آموزش آنلاین» و «نهادینه شدن آموزش آنلاین» را در هفت بُعد «احساسات منفی»، «تعامل در کلاس»، «زیرساخت‌های اجرایی»، «تدریس»، «محدودیت آموزشی»، «سازگاری والدین» و «دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری» شناسایی کردند. در نهایت، علی‌رغم افزایش سواد رسانه‌ای معلمان و والدین و آگاهی بیشتر والدین نسبت به آموزش‌های

این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول، با عنوان «کاوش تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین» در دانشگاه علامه طباطبائی است.

* نویسنده مسئول Maryamsadatmousavi2019@yahoo.com

1. Paudel

ویژه و گسترش به کارگیری وسایل ارتباطی در فرآیند یاددهی-یادگیری، اما نگرش معلمان در خصوص نتایج آموزش‌های آنلاین منفی بود. تجزیه و تحلیل داده‌های کمی نشان داد والدین رضایت کمی در خصوص آموزش‌های آنلاین داشتند و معتقدند کلاس‌های مجازی در ابعاد «یادگیری دانش آموز»، «آمادگی آموزش آنلاین»، «عادات منفی» و «تناسب و روزآمدی» دچار آسیب است.

کلیدواژه‌ها: اختلالات یادگیری، کووید ۱۹، آموزش آنلاین، آموزش دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.

مقدمه

در اوایل اسفندماه ۱۳۹۸، در پی شیوع گسترده ویروس کرونا و برای جلوگیری از انتشار آن، مدارس و مراکز آموزشی در کشور ما، همچون اکثر مدارس در سراسر جهان و تحت تأثیر این چالش بی‌سابقه، تعطیل شدند و امکان ادامه فعالیت‌های عادی خود را در زمینه‌های مختلف از دست دادند. درحالی که همه‌گیری کوید ۱۹ به‌طور بنیادی تمام جنبه‌های زندگی بشر را دگرگون کرد، تعطیلی مدارس یکی از تأثیرگذارترین‌ها بود که زندگی روزمره را برای پرسنل مدرسه، دانش‌آموزان و خانواده‌ها تغییر داد (شوگ و لمبرت^۱، ۲۰۲۰). به طرز باورنکردنی، بیش از نیم میلیارد کودک مجبور شدند که به‌عنوان پناهنده در خانه‌های خود و درحالی که والدین، خواهر و برادرها و سایر اعضای خانواده نقش جدیدی را به‌عنوان معجری یادگیری، شبه‌معلمان و مربیان ایفا می‌کنند، به فراگیران مدرسه مجازی تبدیل شوند (گارب؛ اوگورلو، لوگان و کوک^۲، ۲۰۲۰). در ایران حدود ۱۳ میلیون دانش‌آموز و حدود ۳ و نیم میلیون دانشجو از آموزش حضوری محروم شدند. ضرورت تداوم آموزش و پرورش، مؤسسات آموزشی را بر آن داشت که به‌دنبال بررسی و استفاده از راه‌حل‌های جایگزین باشند. در شرایطی که دانش‌آموزان اجازه رفتن به مدرسه را ندارند، جایگزین آن حرکت از آموزش سنتی به آموزش آنلاین است (بازلیا و کووادزه^۳، ۲۰۲۰). برنامه‌های یادگیری الکترونیکی، ازجمله گزینه‌های آموزش دیجیتال و از راه دور، به‌عنوان راه‌حل عملی و مناسب برای اطمینان از تداوم آموزش دانش‌آموزان در طی بیماری همه‌گیر کوید ۱۹، اجرا شد (علیاه و همکاران^۴، ۲۰۲۰).

یادگیری آنلاین به «یادگیری تجربه‌شده از طریق اینترنت»، در محیط هم‌زمان یا ناهم‌زمان، با استفاده از دستگاه‌های مختلف (مانند تلفن‌های همراه، لپ‌تاپ و ...) با دسترسی به اینترنت اشاره دارد که دانش‌آموزان در زمان و مکان مناسب خود با مربیان و

-
1. Schuck - Lambert
 2. Garbe - Ogurlu - Logan - Cook
 3. Basilaia -Kvavadze
 4. Aliyyah et al

سایر دانش‌آموزان درگیر می‌شوند (سینگ و تورمان^۱، ۲۰۱۹). یادگیری آنلاین به دلیل پتانسیل آن برای افزایش تعامل بین معلم و فراگیران، فراهم کردن دسترسی انعطاف‌پذیرتر به محتوا و آموزش در هر زمان، از هر مکانی و قابلیت به‌روزرسانی آسان محبوب شده است (مینز و همکاران، ۲۰۰۹)؛ منجر به افزایش درگیری تحصیلی یادگیرندگان شده (میرزائی و همکاران، ۱۴۰۳) و می‌تواند در آموزش به کار گرفته شود (فوزی و خسوما^۲، ۲۰۲۰). تحصیل آنلاین ممکن است جنبه‌های خوب زیادی داشته باشد اما با توجه به زمینه و شرایط به کارگیری آن، می‌تواند دارای معایبی باشد (پودل، ۲۰۲۱) از جمله این که مدرسی که در ارائه یادگیری الکترونیکی تجربه محدود داشته یا بدون تجربه هستند و مدرسی که منابع یادگیری الکترونیکی را آماده نکرده بودند، برای تغییر ناگهانی آماده نبوده و مشکلاتی را تجربه کردند (زهر و کیریلووا^۳، ۲۰۲۰).

با شروع آموزش آنلاین، نگرانی در مورد تأثیر بر پیشرفت دانش‌آموزان به‌طور گسترده‌ای وجود داشت و نگرانی از این که آموزش در خانه، شکاف پیشرفت دانش‌آموزان در خانه‌های فقیرنشین و از خانواده‌های مرفه‌تر را افزایش می‌دهد (باب و جونز^۴، ۲۰۲۰). جای تعجب نیست که دانش‌آموزانی که بیشتر در معرض تکنولوژی قرار دارند و مدیریت زمان قوی و مهارت‌های یادگیری خودراهر دارند، نسبت به سایرین احتمال بیشتری برای سازگاری با یادگیری آنلاین دارند. نگرانی دیگر در مورد دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری که حدود ۵ تا ۱۵ درصد^۵ جمعیت دانش‌آموزی را تشکیل می‌دهند، بود؛ چراکه این دانش‌آموزان نیازمند تعامل رودررو و بهره‌مندی از آموزش و تکرار و تمرین بیشتر هستند. اصطلاح اختلال یادگیری (LD^۶) به معنای دقیق آن اولین بار توسط ساموئل کرک^۷ در سال ۱۹۶۲ وضع گردید و اشاره به هر نوع محدودیت

1. Singh - Thurman

2. Fauzi - Khusuma

3. Zaharah - Kirilova

4. Bub - Jones

۵. انجمن روان‌پزشکی آمریکا (۲۰۱۳)

6. Learning Disability

7. Samuel Alexander Kirk (1904–1996)

غیرهوشی دارد که مانع موفقیت افراد در تجربه‌ی یادگیری می‌شود. کرک اختلالات یادگیری را نوعی نارسایی شناختی دانست که دانش‌آموزان در یکی از حوزه‌های ذهنی مانند درک صحیح گفتار، نوشتار، شنیدن، خواندن و یا حساب کردن دچار می‌شوند (افروز، ۱۳۹۴). فرض بر این است که اختلال‌های یادگیری از اختلال کارکرد دستگاه عصبی مرکزی نشأت می‌گیرند و ممکن است تحت تأثیر ژنتیک بوده یا در نتیجه آسیب به مغز در حال رشد قبل یا حین تولد و یا حوادث پس از تولد از جمله آسیب‌های ضربه‌ای، محرومیت شدید غذایی یا قرار گرفتن در معرض مواد سمی مانند سرب شکل گیرد. اختلال‌های یادگیری ممکن است همراه با سایر عارضه‌های معلولیتی بوده (برای مثال نقص حسی، کم‌توان ذهنی، اختلال اجتماعی و هیجانی) یا با تأثیرات محیطی توأم باشد (نظیر تفاوت‌های فرهنگی، آموزش ناکافی و نامتناسب، عوامل روانی)، اما نتیجه این عارضه یا تأثیرات نیست (لرنر^۱، ۱۹۹۷). این نارسایی با افزایش سن تقویمی کودک و ورود به مدرسه، باعث تداخل در فعالیت‌های تحصیلی و پس‌از آن، تداخل در عملکرد شغلی یا فعالیت‌های روزمره زندگی می‌شود (انجمن روان‌پزشکی آمریکا، ۲۰۱۳)؛ بنابراین در تعریف اختلال یادگیری می‌توان گفت که فرد باوجود سن کافی، امکانات و آموزش مناسب، عدم وجود مشکلات حسی، نداشتن آسیب‌های جدی مغزی، هوشی و هیجانی، در یادگیری مهارت‌های تحصیلی پایه دچار مشکلات اساسی است. علاوه بر مشکلات تحصیلی، دانش‌آموزان مبتلا به LD به احتمال زیاد با چالش‌هایی در مهارت‌های اجتماعی دست‌وپنجه نرم می‌کنند؛ مستعد مسائل احساسی هستند که ممکن است تحت تأثیر عملکرد تحصیلی آن‌ها قرار گیرد. این دسته از دانش‌آموزان به‌طور معمول با کمبود انگیزه شناخته شده‌اند؛ چنین به نظر می‌رسد که آن‌ها تمایل یا توانایی انجام تکالیف و مسئولیت‌ها را ندارند. این دانش‌آموزان ممکن است تاریخچه‌ای از شکست، به‌ویژه در مدرسه داشته باشند. به‌طور معمول پیامد شکست، درماندگی آموخته شده است؛ بنابراین، کمک به دانش‌آموزان مبتلا به LD برای غلبه بر مشکلات یادگیری خود و اغلب چالش‌های

اجتماعی، احساسی و رفتاری، برای موفقیت آن‌ها در مدرسه بسیار مهم است (بون و همکاران^۱، ۲۰۲۰).

خطر قابل توجهی وجود دارد که انتقال دانش‌آموزان آسیب‌پذیر به آموزش آنلاین، به جای حل مشکل به ظاهر رامنشده‌نی فرصت‌های آموزشی نابرابر، شکاف آموزشی را گسترش دهد. به علاوه، تغییر به آموزش اضطراری از راه دور، برای معلمان دانش‌آموزان با نیازهای ویژه نیز چالش برانگیز بود؛ چراکه این دانش‌آموزان نیازهای پشتیبانی قابل توجهی دارند که اغلب نیاز است از ارتباطات قوی بین فردی، مدل سازی و استفاده از حمایت‌های فیزیکی بهره‌مند شوند (شوگ و لمبرت، ۲۰۲۰). با توجه به انتقال به آموزش از راه دور، معلمان و دانش‌آموزان نمی‌توانند روش مورد نیاز خود را تعیین کنند (دویمگاچ و همکاران^۲، ۲۰۲۱) و فقدان تعامل رودررو، آموزش دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری را در طول پاندمی پیچیده می‌کند. این تعطیلی فیزیکی منجر به تغییر حالت سریع به یادگیری از راه دور شد و بخش زیادی از مسئولیت یادگیری بر عهده والدین و سرپرستان قرار گرفت. والدین باید نقش و مسئولیت‌های جدید و ناآشنایی را به عهده بگیرند؛ چراکه حمایت والدین سهم قابل توجهی در موفقیت فراگیران در یک محیط یادگیری مجازی دارد (گارب^۳ و همکاران، ۲۰۲۰).

با در نظر گرفتن نیازهای آموزشی دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، زمانی که زیرساخت‌های فنی و اجرایی استقرار آموزش آنلاین ناکافی و نامناسب باشد، سختی اجرای آموزش آنلاین برای آن‌ها دوچندان می‌شود. یافته‌های این تحقیق فرصتی برای اصلاحات آموزشی و ارائه راهکارهای مفید به سیاست‌گذاران عرصه آموزش و یادگیری در طراحی پشتیبانی مناسب از این دانش‌آموزان است؛ چراکه این جمعیت خاص از دانش‌آموزان باید بتوانند در مدارس مجازی به رشد خود ادامه دهند. تغییرات ناشی از کوید ۱۹ به یادگیری از راه دور، نیاز به بینش بیشتر در مورد شیوه‌های فراگیر برای دانش

1. Boon - Urton - Grünke - Ko
2. Doyumgaç - Tanhan - Kiymaz
3. Garbe et al

آموزان دارای نیازهای ویژه در زمینه‌های آنلاین را برجسته کرد (استارکس، ۲۰۲۳). وعده دموکراسی‌سازی و عدالت آموزشی می‌تواند به یک واقعیت تبدیل شود؛ زمانی که آموزش آنلاین برای حمایت از دانش‌آموزانی به کار رود که به فرصت‌های یادگیری بیشتری برای پیگیری نیاز دارند (لارامندی-جوئرنس و لینهارد، ۲۰۰۶). بحران کرونا می‌تواند فرصتی برای شناسایی ضعف‌ها، کمبودها و نقص‌های زیرساختی در این زمینه و نمایان ساختن عدم توازن در توزیع زیرساخت‌های موردنیاز در بخش اینترنت و شبکه‌های تلویزیونی به‌خصوص در مناطق دور از دسترس و محروم؛ شناسایی این کمبودها و تلاش در جهت برطرف کردن آن‌ها باشد و این به مثابه رشد و تعالی در این زمینه و جنبه مثبت شرایط به وجود آمده و خود نقطه آغازی برای تداوم و ارتقاء کیفیت بحث آموزش مجازی در آینده است.

پیشینه پژوهش

با مطالعه تحقیقات صورت گرفته درخصوص تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان از استقرار نظام آموزش آنلاین، نتیجه می‌گیریم که انتقال از آموزش حضوری به آموزش از راه دور در سیستم‌های آموزشی جهان، با مزایا و چالش‌هایی مواجه بوده است. اشاره به نتایج پژوهش‌های صورت گرفته اهمیت زیادی در برنامه‌ریزی جهت بهبود وضعیت آموزش آنلاین در کشور دارد.

در دوران شیوع ویروس کوید ۱۹؛ استراتژی‌های آموزش آنلاین و از راه دور به دلیل انعطاف‌پذیری و ظرفیت تمایز فناوری‌های دیجیتال (استارکس^۲، ۲۰۲۳)، داشتن دسترسی آزاد به مواد درسی و امکان تکرار مواد آموزشی (شوگ و لمبرت، ۲۰۲۰)، فرصت دانش‌آموزان برای تماشای دوباره کلاس‌ها به صورت آفلاین (تورکسوی و کارابولوت^۳، ۲۰۲۰)، باعث بهبود یادگیری تحصیلی دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه شده

1. Larreamendy-Joerns & Leinhardt

2. Starks

3. Türksoy - Karabulut

(بون و همکاران، ۲۰۲۰) و مسیری را برای بستن شکاف‌های فرصت یادگیری برابر برای دانش‌آموزان دارای نیازهای ویژه فراهم کرد؛ اما آموزش کاملاً آنلاین همیشه یک آموزش فراگیر را تضمین نمی‌کند. استفاده از پلتفرم‌های آموزش الکترونیکی برای آموزش دانش‌آموزان در این پاندمی، به‌خصوص کودکان دارای نیازهای ویژه، به دلیل نیاز به حمایت والدین در جریان یادگیری، تغییر روتین، کیفیت و کارایی منابع و امکان دسترسی به فناوری، کمبود امکانات و انزوای اجتماعی (باکانین^۱ و همکاران، ۲۰۲۳)، ارتباطات اجتماعی محدود (زکی، ۲۰۲۰)، استرس و اضطراب وارده بر کودکان (شاو و شاو^۲، ۲۰۲۳)، زمان طولانی‌تر تماشای صفحه‌نمایش و مشکلات حرکتی ناشی از نشستن زیاد مقابل آن (پوتری و همکاران، ۲۰۲۰)، چالش‌هایی را ایجاد کرد.

مشکلاتی که در جریان آموزش آنلاین، معلمان با آن مواجه بودند شامل محدودیت در زمان انتقال به شیوه آموزش آنلاین، پشتیبانی، دانش و مهارت‌های تکنولوژیکی معلمان (پودل، ۲۰۲۱)، فناوری محور بودن و فقدان کیفیت ارتباط و تعامل با دانش‌آموزان (اورهان و بیهان^۳، ۲۰۲۰)، محدودیت در انتخاب روش‌های تدریس، پوشش ناقص محتوای برنامه درسی، عدم مهارت‌های فناوری، فقدان منابع الکترونیکی غنی، زمان بیشتر تماشای صفحه‌نمایش جهت ایجاد و ارائه بازخورد به کار دانش‌آموزان و ارتباط بیشتر و وقت گیر با والدین (پوتری و همکاران، ۲۰۲۰)، مشکل نظارت و کنترل فعال بودن دانش‌آموزان در کلاس آنلاین (زکی، ۲۰۲۰)، نداشتن آمادگی برای طراحی فعالیت‌های دیجیتال فراگیر دانش‌آموز محور و ارائه درس‌های آنلاین (کریستودولیدو و سیدیروپولو^۴، ۲۰۲۴) در نتیجه؛ کم یا ناکافی بودن محتوای موجود در آموزش آنلاین (تورکسوی و کارابولوت، ۲۰۲۰)، نابرابری منابع در میان دانش‌آموزان، نیاز به اتکا به حمایت در خانه به‌منظور آموزش معنادار به دانش‌آموزان (شوگ و لمبرت، ۲۰۲۰) می‌باشد. در پژوهشی که فوزی و خسوما (۲۰۲۰)، تحت عنوان «معلمان مدرسه ابتدایی در

1. Bakaniene

2. Shaw & Shaw

3. Orhan & Beyhan

4. Christodoulidou & Sidiropoulou

یادگیری آنلاین شرایط پاندمی کوید ۱۹^۱ انجام دادند، دریافتند که ۷۳/۹٪ معلمان معتقدند که یادگیری آنلاین برای اعمال در فرآیند یادگیری خیلی مؤثر نیست؛ آن‌ها موانع به‌کارگیری آموزش آنلاین را به‌طور کلی به چهار دسته تقسیم کردند؛ (۱) دسترسی به امکانات، (۲) استفاده از شبکه و اینترنت، (۳) برنامه‌ریزی، اجرا و ارزیابی یادگیری، (۴) هم‌کاری با والدین. چالش‌های والدین در آموزش آنلاین نیز مربوط به صرف زمان بیشتر برای کمک به یادگیری کودکان در خانه، فقدان مهارت‌های فناوری، قبض‌های بالای اینترنت (پوتری و همکاران، ۲۰۲۰)، کمبود منابع مالی (زکی، ۲۰۲۰)، فقدان توانایی یا درک مفاهیم آموزشی، محدودیت در زمان و تأثیرات منفی آموزش آنلاین بر سلامت روان آن‌ها (شاو و شاو، ۲۰۲۳) می‌باشد. هم‌چنین یافته‌ها بر اهمیت هم‌کاری و ارتباط مؤثر والدین و معلمان تأکید می‌کند (باکانین و همکاران، ۲۰۲۳).

یافته‌های مطالعه سلویک و هربرودن^۱ (۲۰۲۴) نشان داد که علی‌رغم افزایش استرس، ناامیدی و عدم اطمینان معلمان از نتایج آموزشی و یادگیری مؤثر دانش‌آموزان، این دوره فرصت‌های آزادی تحصیلی را برای اندیشیدن و امتحان کردن جایگزین‌هایی که احتمالاً قبلاً امتحان نکرده بودند، در اختیار معلمان قرار داد. باوجود فاصله‌گذاری اجتماعی، روابط نزدیک‌تر همکار و دانش‌آموز را برای معلمان فراهم کرد. صرف‌نظر از فشار کاری که معلمان تحت این بیماری همه‌گیر تجربه کردند، این امکان را نیز به آن‌ها داد تا فناوری آموزشی خود را توسعه دهند. (استارکس و رایش^۲ (۲۰۲۳) معتقدند که برجسته‌ترین عوامل و موانع برای استفاده از فناوری در آموزش ویژه ساختاری هستند (به‌عنوان مثال، تصمیم‌گیری در مورد آموزش معلمان و منابع فناوری، ساختارهایی برای آموزش سواد دیجیتالی دانش‌آموزان، ارتباطات خانه-مدرسه)، اما در سطوح معلم و دانش‌آموز آشکار می‌شوند. تجربیات مریدان ویژه شیوه‌هایی را شناسایی می‌کند که می‌تواند به رفع شکاف برای دانش‌آموزان با نیازهای ویژه کمک کند، اما چنین اصلاحاتی مستلزم تغییرات ساختاری در سطح مدرسه و منطقه است.

1. Selvik & Herrebrøden

2. Starks& Reich

بررسی نتایج پژوهش‌های صورت گرفته درخصوص آموزش آنلاین نشان می‌دهد که کشورهای مختلف جهان، مزایا و چالش‌های متفاوتی را تجربه کرده‌اند. با توجه به متفاوت بودن شرایط کشور ایران از نظر زیرساخت‌های ارتباطی، فرهنگ و استفاده از آموزش آنلاین، نمی‌توان نتایج حاصل از پژوهش‌های خارجی را به ایران تعمیم داد. لذا نیاز است پژوهش‌هایی دقیق در مورد تجارب ذی‌نفعان و دست‌اندرکاران آموزش آنلاین صورت بگیرد تا مزایا و چالش‌های آن برحسب تجربه زیسته افراد مشخص شود. بر همین اساس هدف از این مطالعه موردی اکتشافی، بررسی دیدگاه معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری در مورد مزایا، محدودیت‌ها، چالش‌ها و فرصت‌های تدریس و یادگیری از طریق روش آنلاین و آمادگی آن‌ها برای پذیرش و انجام این تغییر شدید در طول پاندمی کووید ۱۹ در آموزش ابتدایی ایران است. بدین منظور، این مطالعه باهدف پاسخ‌گویی به سؤالات زیر انجام شد؛

- ۱) در فرایند آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، معلمان و والدین با چه چالش‌ها و مزایایی مواجه هستند؟
- ۲) نگرش معلمان و والدین نسبت به نتایج آموزش آنلاین برای دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری چیست؟
- ۳) مهارت معلمان و والدین در استفاده از ابزارهای دیجیتال، بر نگرش آن‌ها نسبت به آموزش آنلاین چه اثری گذاشته است؟
- ۴) معلمان، عمدتاً از چه راهکارهایی جهت انتقال مفاهیم، آموزش و تعامل با دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری استفاده کردند؟

روش

در این مطالعه ترکیبی هم‌زمان (کرسول و پلانوکلارک، ۲۰۰۷)^۱ برای به‌دست آوردن اطلاعاتی غنی درباره تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از

آموزش آنلایین در جریان پاندمی کووید ۱۹ از طرح سه‌سوسازی^۱ استفاده شد. در این طرح گردآوری، تحلیل و گزارش نتایج به‌صورت هم‌زمان انجام می‌شود.

مرحله اول: کیفی

در این پژوهش، معلمان شاغل در مرکز اختلالات یادگیری تابش شهرستان گناباد در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱، به‌عنوان جامعه پژوهش انتخاب شدند. این مجموعه که شامل ۴ خانم و ۲ آقا هستند و از این تعداد پنج نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد و یک نفر دارای مدرک کارشناسی می‌باشند. دو نفر از آن‌ها بین ۱-۵ سال سابقه آموزشی در مرکز اختلالات یادگیری داشتند؛ سه نفر بین ۶-۱۰ سال سابقه و یک نفر بین ۱۱-۱۵ سال سابقه خدمت در مرکز اختلالات یادگیری را داشتند. ذکر این نکته لازم است که روند تشخیص و درمان دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری بدین شکل است که با توجه به عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان در مدرسه و تفاوت قابل توجه بین استعداد دانش‌آموز و نمرات درسی او، معلم، مدیر و والدین دانش‌آموز، می‌توانند برای بررسی دقیق‌تر وضعیت هوشی و مشکلات آموزشی و رفتاری دانش‌آموز، او را به مرکز اختلالات یادگیری ارجاع دهند. در مراکز اختلالات یادگیری، تعدادی کارشناس که آموزگار هستند و سابقه کار آموزشی در آموزش و پرورش عادی یا استثنایی داشته‌اند، مشغول به کار هستند. در این پژوهش مقصود این جانب از «معلمان دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری»، کارشناسان و درمان‌گران شاغل در مرکز اختلالات یادگیری می‌باشد. به علت محدود بودن تعداد معلمان شاغل در مرکز اختلالات یادگیری، مصاحبه با همه آن‌ها برگزار شده است. ارسال سؤالات مصاحبه و دریافت پاسخ‌ها در آذرماه سال ۱۴۰۰ صورت گرفت.

در این مرحله برای گردآوری داده‌ها از روش مصاحبه‌ی وقایع رفتاری استفاده شد که سؤالات آن بر اساس تکنیک STAR تنظیم شده بود. سؤالات از طریق پیام‌رسان‌های

۱ تلفیقی از روش‌های مختلف کمی و کیفی در فرایند پژوهش؛ روش‌های گوناگونی برای گردآوری داده‌ها، ارزشیابی و داوری بر روی داده‌ها و بازنمایی یافته‌ها استفاده می‌شوند تا تبیین‌هایی منطقی و معتبرتر از پدیده یا مسئله پژوهشی به دست آید. سه سوسازی از تبیین‌های ناقص، سطحی و ساده انگارانه جلوگیری می‌کند.

واتساپ و شاد برای شرکت‌کنندگان ارسال شد و از آن‌ها درخواست شد با پاسخ به هر یک از سؤالات، تجربه خود را از آموزش آنلاین، اقداماتی که در این جریان انجام دادند و احساساتی که داشتند، بیان کنند. شرکت‌کنندگان به صورت صوتی پاسخ‌های خود را به تفکیک هر سؤال، از طریق پیام‌رسان‌های واتساپ و شاد برای محقق ارسال کردند. در مرحله بعد جهت انجام تحلیل و تفسیر داده‌های کیفی، مصاحبه‌ها رونویسی شد.

داده‌های حاصل از مصاحبه در دو مرحله و با روش تحلیل مضمون کدگذاری شدند. از نظر رابین و رابین (۲۰۱۲)، مضامین بیاناتی حاوی ایده‌های شرکت‌کنندگان است که در حین مصاحبه بیان می‌کنند و آنچه در حال انجام است را خلاصه می‌کند، توضیح می‌دهد که چه اتفاقی می‌افتد، یا نشان می‌دهد که چرا کاری به همان روال قبلی انجام شده است. بر اساس روش مایلز و همکاران^۱ (۲۰۲۰) کدگذاری در دو دور انجام شد. کدگذاری دور اول: روش‌های کدگذاری دور اول کدهایی است که در ابتدا به واحدهای داده اختصاص می‌یابد. کدگذاری دور دوم: روش‌های کدگذاری دور دوم به‌طور کلی با خود کدهای دور اول کار می‌کنند و روشی است برای دسته‌بندی کدهای دور اول در تعداد کمتری از مقوله‌ها، مضامین یا مفاهیم.

مرحله دوم: کمی

در این بخش از پژوهش، والدین دانش‌آموزانی که در نیمه نخست سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به مرکز اختلالات یادگیری مراجعه کردند، به‌عنوان جامعه پژوهش انتخاب شدند. برای جمع‌آوری نظرات و تجارب والدین دانش‌آموزان، با استفاده از شیوه نمونه‌گیری در دسترس که در شرایط نابه‌سامان ناشی از بحران گسترش ویروس کرونا امکان‌پذیر بود، نمونه‌گیری از بین والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری که از مهرماه تا دی‌ماه ۱۴۰۰ به مرکز اختلالات یادگیری تابش شهرستان گناباد مراجعه کرده‌اند صورت گرفت. صد نفر از والدین در این پژوهش شرکت کردند؛ که از این تعداد، ۶۹ درصد خانم و ۳۱

کاوش تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری...؛ موسوی و طاهری | ۵۵

درصد آفا بودند. بیشتر شرکت‌کنندگان (۳۳/۳ درصد) دارای مدرک تحصیلی لیسانس و در گروه سنی ۲۹-۴۰ و ۴۹-۴۰ سال (هر کدام با ۳۳/۷ درصد) قرار داشتند.

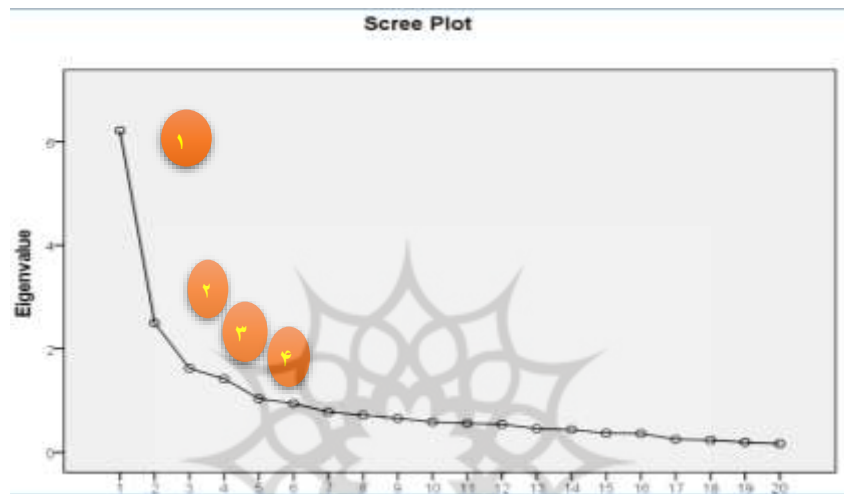
داده‌های حاصل از تجارب و نظرات والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری در خصوص آموزش آنلاین، با استفاده از پرسشنامه پودل (۲۰۲۱) که به منظور «تحلیل مزایا، چالش‌ها و استراتژی‌های آموزش آنلاین در حین و بعد از کویید ۱۹ در آموزش عالی نیال» تدوین شده بود، گردآوری شد. در این تحقیق، با توجه به شرایط و ویژگی‌های آموزش ویژه دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، پرسشنامه تعدیل شد. این پرسشنامه شامل ۳۲ گویه است و با شیوه نمره‌دهی بر اساس طیف لیکرت چهاردرجه‌ای از «خیلی کم» تا «خیلی زیاد»، تنظیم شده است؛ برای مثال:

- آیا استفاده از کلاس‌های مجازی، به فرزند شما این امکان را می‌دهد که طبق سرعت، زمان‌بندی و شرایط خود، فعالیت‌های درسی را پیش برد؟ (یادگیری دانش‌آموز)
- آیا به اینترنت پرسرعت و قابل اعتماد در خانه دسترسی دارید؟ (آمادگی آموزش آنلاین)
- آیا آموزش مجازی دانش‌آموزان را تنبل می‌کند؟ (عادات منفی)
- آیا در کلاس‌های مجازی، اطلاعات به‌روزتر و متنوع‌تری ارائه می‌شود؟ (تناسب و روزآمدی)

برای سنجش روایی پرسشنامه تجارب والدین از روایی صوری و سازه استفاده شد. به منظور تعیین روایی محتوایی و صوری پرسشنامه، ابتدا سؤالات در اختیار متخصصان قرار گرفت و نظرهای آن‌ها در پرسشنامه اعمال شد. سپس پرسشنامه برای ۱۰ نفر از اعضای جامعه به شکل تصادفی ارسال گردید تا به سؤالات پاسخ دهند. بعد از مرحله اجرای اولیه، اصلاحات لازم روی چند سؤال، از حیث شفافیت صورت سؤال، انجام گرفت. برای شناسایی مقوله‌های زیربنایی سازه، از روش تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شد. مقدار به‌دست آمده ضریب KMO^1 (شاخص کفایت نمونه) برابر با ۰/۷۷ بود که نشان‌دهنده

1. Kaiser-Mayer-Olkin Measure of sampling Adequacy

مطلوب بودن حجم نمونه برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی است. همچنین آماره آزمون بارتلت برابر با ۷۵۶/۲۹ بود که با توجه به سطح معناداری ۰/۰۰۱ بیانگر ارتباط معنایی میان متغیرها است؛ بنابراین می‌توان بیان کرد که ماتریس همبستگی دارای اطلاعات معناداری می‌باشد و شرایط لازم برای تحلیل عاملی وجود دارد.

نمودار ۱. نتایج نمودار سنگریزه در انتخاب عامل‌ها

با توجه به نمودار فوق، تنها چهار عامل دارای مقادیر ویژه قابل قبولی هستند و با ساختار عاملی پرسشنامه تناسب بهتری نشان می‌دهند. با توجه به نتایج تحلیل عاملی اکتشافی و محتوای سؤالات پرسشنامه، این عوامل چهارگانه به ترتیب با عنوان: (۱) یادگیری دانش‌آموز، (۲) آمادگی آموزش آنلاین، (۳) عادات منفی و (۴) تناسب و روزآمدی نام‌گذاری شدند. در پژوهش حاضر پس از پاسخگویی والدین، ضریب پایایی بر اساس آلفای کرونباخ به‌طور کلی ۰/۸۵ و به تفکیک ابعاد پرسشنامه شامل: یادگیری دانش‌آموز ۰/۸۳، آمادگی آموزش آنلاین ۰/۷۱، عادات منفی ۰/۷۲، تناسب و روزآمدی ۰/۸۰ برآورد گردید.

یافته‌ها

یافته‌های کیفی

بر اساس سؤالات پژوهش و یافته‌های در دو دور کدگذاری مرحله کیفی و سیر زمانی تجارب معلمان از آموزش آنلاین، یافته‌های مرحله کیفی پژوهش در قالب جدول زیر نمایش داده شده است.

جدول ۱. تجربه معلمان دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین

کدهای الگو	شروع بحران و آموزش آنلاین	استمرار آموزش آنلاین	نهادینه‌شدن آموزش آنلاین
سیر زمانی ←			
احساسات منفی	سردرگمی	تلاش در جهت بهبود	نگرش منفی معلمان به نتایج آموزش مجازی
تعامل در کلاس	عدم وجود ارتباط چهره به چهره و تأثیر آن بر روند آموزش و درمان اهمیت برقراری ارتباط با دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری در روند آموزش و درمان	اثرات ارتباط در افزایش انگیزه نداشتن ارتباط گرم و صمیمی در آموزش مجازی	استفاده از وسایل ارتباطی در فرایند یاددهی - یادگیری
زیرساخت‌های اجرایی	اطمینان از دسترسی دانش‌آموزان به وسایل ارتباطی و فضای مجازی ضعیف بودن اینترنت مشکلات شبکه شاد اتلاف زمان تا استقرار امکانات آموزش آنلاین	ترکیب آموزش مجازی و حضوری کانال‌های ارتباطی برای انتقال محتوای آموزشی به دانش‌آموزان به کارگیری رسانه‌ها	مزایای شبکه شاد
فرآیند تدریس	تشکیل گروه‌های آموزشی استفاده از امکانات آموزشی در دسترس مناسب‌سازی زمان تشکیل کلاس تشخیص مشکلات آموزشی و فرایندی دانش‌آموز	نظارت معلم ارزیابی حضوری خصوصی‌سازی آموزش و درمان یافتن محتوای مناسب آموزش آنلاین آموزش متمایز تولید محتوا	تکرارپذیری آموزش افزایش قابلیت‌های معلمان توسعه بین‌فردی معلمان توسعه آموزش
محدودیت	محدودیت اجرای فعالیت‌های حوزه	تشدید اختلال و سواس	افزایش دانش‌آموزان

کدهای الگو	شروع بحران و آموزش آنلاین	استمرار آموزش آنلاین	نهادینه شدن آموزش آنلاین
سیر زمانی ←			
آموزشی	اختلالات یادگیری در فضای مجازی اجرای تکالیف حرکتی عدم امکان گرفتن آزمون های تخصصی از دانش آموزان عدم تشخیص صحیح مشکل دانش آموزان محدودیت یادگیری	دانش آموزان عدم کفایت برنامه های آموزشی متمرکز در حوزه اختلالات یادگیری	دارای اختلالات یادگیری
سازگاری والدین	توجیه والدین جهت همکاری عدم آشنایی اولیای دانش آموزان با آموزش های مختص اختلالات یادگیری پایین بودن سواد رسانه ای دانش آموزان و والدین برقراری ارتباط تلفنی با دانش آموز و خانواده دشواری اجرای آموزش آنلاین برای والدین	استفاده از همکاری والدین در روند آموزش و درمان دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری لزوم همکاری والدین عدم تمایل والدین برای به اشتراک گذاری عکس یا صوت فرزندشان عدم همکاری والدین در فعالیت های آموزشی استفاده از همکاری والدین در روند آموزش و درمان دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری	افزایش آگاهی والدین
دانش آموزان دارای اختلال یادگیری	عدم تمایل دانش آموزان به شرکت در کلاس های مجازی اختلالات یادگیری	بازخوردهای نامناسب از سمت دانش آموزان و والدین عدم همکاری دانش آموزان در فعالیت های آموزشی القای انرژی به معلم خستگی دانش آموزان از تکالیف مدرسه و بی توجهی به تکالیف اختلالات یادگیری	تأثیر مشارکت در فرآیند یاددهی یادگیری

شرح روایتی

بر اساس متن مصاحبه با معلمان در سال تحصیلی که در دوران کرونا گذشت، معلمان آمادگی‌هایی برای کلاس‌های مجازی کسب کردند و آموختند به‌روز باشند؛ در این سال خود را تقویت کرده و بسیار رشد کردند و باعث رشد آموزش در حوزه مشکلات یادگیری شدند. تمام توان خود را برای دانش‌آموزان گذاشتند. ابتدای ورود به دوران آموزش در فضای مجازی، بی‌برنامه بودند چراکه برای آموزش و فعالیت در چنین فضایی تربیت نشده بودند. در دوران کرونا به والدین آموختند که رفتار را از شخصیت دانش‌آموزان جدا کنند و نسبت به مشکلات دانش‌آموزان آگاه باشند و همکاری لازم را در درمان مشکل داشته باشند؛ زیرا در نبود ارتباط و تعامل رودررو، آن‌ها در نقش دستیار معلم در آموزش، وظیفه انتقال مفاهیم به فرزندشان را بر عهده داشتند. معلمان تمام توان خود را به کار گرفتند، با هم‌اندیشی و افزایش قابلیت‌های خود، سعی کردند تولید محتواهای آموزشی متناسب با سطح دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری و به زبان خودشان داشته باشند. کرونا در کنار محدودیت‌های بی‌شماری که به بار آورد؛ اما معلمان و به‌طور کلی سیستم آموزشی را از محدودیت‌های کلاس حضوری خارج کرد؛ همه معلمان کم‌وبیش خودشان را مجبور کردن به این که مجهز شوند به یاد گرفتن انواع و اقسام نرم‌افزارها و افزایش سواد رسانه‌ای خود.

اما بعضی از دانش‌آموزان دسترسی آسان به گوشی و اینترنت نداشتند، سرعت اینترنت و آپلود فیلم در اپلیکیشن شاد بسیار ضعیف بود و دانش‌آموز اذیت می‌شد؛ البته نرم‌افزارهایی که کمک کردند تا در کنار برقراری ارتباط از طریق شاد، معلمان کار آموزش را به پیش ببرند، کمک‌حال بودند. مهم‌تر این که به‌خاطر بارش تکلیف و مسئولیت‌های درسی دانش‌آموز، نداشتن تعامل و روابط سازنده با معلم و سایر هم‌کلاسی‌ها، شرایط قرنطینه و حبس خانگی، تمایلی به حضور در کلاس‌های مجازی خصوصاً کلاس‌های اختلالات یادگیری نداشتند. ارتباط چشمی بین معلم و دانش‌آموز وجود نداشت و نمی‌شد عمق یادگیری را از چشمان دانش‌آموز حس کرد؛ به همین دلیل ارزیابی‌ها دقیق نبود.

اگر قرار باشد یادگیری صورت بگیرد باید قلب، دست و مغز دانش آموزان درگیر باشد؛ با توجه به این که در آموزش مجازی، دانش آموز آزادی عمل بیشتری دارد؛ انگیزه شروع یادگیری بسیار مهم است. در حقیقت نباید توقع داشت که در کلاس مجازی، شش دانگ حواس دانش آموز به مطالب و کاربرگ های ارسالی معلم باشد؛ زیرا کلاس مجازی سایه ای از آموزش حضوری بوده و یادگیری در کلاس مجازی کمتر از کلاس حضوری است. دانش آموز به اندازه کلاس های حضوری و با کیفیت مطالب را نمی آموزد چون آموزش کامل در بستر یک اجتماع شکل می گیرد و در آموزش مجازی آن اجتماع و تعاملات اجتماعی به صورت کامل نیست؛ پس معمولاً کیفیت یادگیری هم کمی پایین می آید.

یافته های کمی

در این نظرسنجی از والدین؛ ۱۰۰ نفر از والدین دانش آموزانی که در نیمه نخست سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ به مرکز اختلالات یادگیری تابش شهرستان گناباد مراجعه کردند، شرکت داشتند.

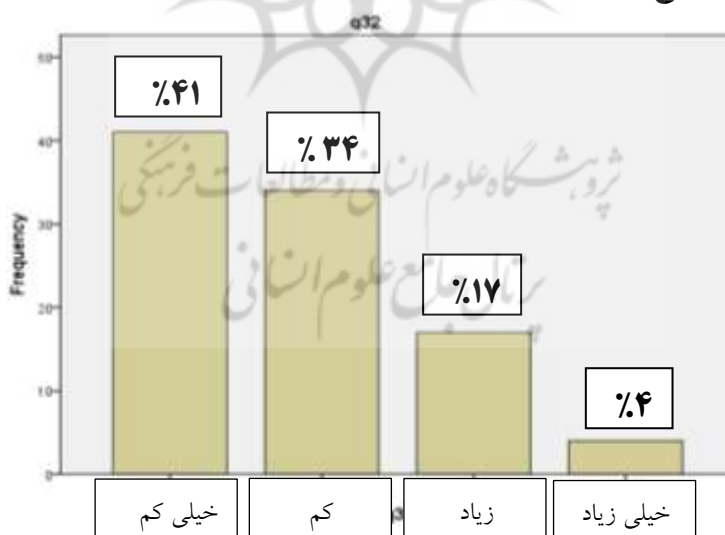
جدول ۲. ویژگی های جمعیت شناختی والدین

متغیر	مشخصات	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	۳۱	۳۱
	زن	۶۹	۶۹
مدرک تحصیلی	زیر دیپلم	۵	۵/۴
	دیپلم	۲۹	۳۱/۲
	فوق دیپلم	۱۹	۲۰/۴
	کارشناسی	۳۱	۳۳/۳
	کارشناسی ارشد	۸	۸/۶
	دکتری	۱	۱/۱
وضعیت اشتغال	شاغل	۵۱	۵۱
	فاقد شغل	۴۹	۴۹
سن	زیر بیست سال	۳	۴/۳
	۲۰-۲۹	۳۰	۷/۳۳

متغیر	مشخصات	فراوانی	درصد فراوانی
	۳۰-۳۹	۲۳	۸/۲۵
	۴۰-۴۹	۳۰	۷/۳۳
	۵۰-۵۹	۳	۴/۳

بررسی میانگین متغیرهای مربوط به ارزیابی والدین از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری و نتایج به دست آمده نشان می‌دهد، آموزش‌های آنلاین در سه مؤلفه پایین‌تر و در یک مؤلفه بالاتر از سطح متوسط (میانگین طیف ۲/۵) ارزیابی شده است. مؤلفه‌های تناسب و روزآمدی (میانگین = ۱/۸۴)، یادگیری دانش‌آموز (میانگین = ۲/۰۴) و عادات منفی (میانگین = ۲/۲۵)، به ترتیب پایین‌ترین میانگین را از سوی اولیای دانش‌آموزان داشته است. والدین تنها از مؤلفه‌ی آمادگی آموزش آنلاین (میانگین = ۲/۶۴)، ارزیابی تاحدودی مثبت داشتند. باین‌وجود، درمجموع رضایت والدین در ابعاد چهارگانه آموزش آنلاین و همچنین نگرش آن‌ها نسبت به اثربخشی دوره‌های آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری پایین است (میانگین = ۲/۱۹).

نمودار ۲. سطح رضایت والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین

جهت تکمیل یافته‌ها نظرات والدین نسبت به آموزش آنلاین بر حسب جنسیت، وضعیت اشتغال و وضعیت تحصیلات والدین بررسی شد.

بررسی ارزیابی والدین از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری بر حسب جنسیت

به‌منظور بررسی ارزیابی آموزش‌های آنلاین در دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری بر حسب جنسیت، از آزمون T دو نمونه مستقل استفاده شد. با توجه به جدول ۳، آزمون لوین برابری واریانس‌ها با مقدار ۲/۲۴۶ برای آماره F و با سطح معناداری ۰/۱۳۷ را نشان داد؛ یعنی واریانس ارزیابی از آموزش آنلاین بر حسب جنسیت برابر است.

جدول ۳. آزمون همگنی واریانس‌های لوین متغیر جنسیت

متغیر	F	df1	df2	سطح معناداری
جنسیت	۲.۲۴۶	۲	۹۸	۰.۱۳۷

جدول ۴. بررسی نقش جنسیت بر ارزیابی والدین از آموزش آنلاین

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
زن	۶۹	۲.۳۲	۰.۴۲	-۰.۸	۹۸	۰.۴۲	-۰.۰۸
مرد	۳۱	۲.۴	۰.۵۷				

همان‌طور که در جدول ۴ نشان داده شده، سطح معناداری برابر با ۰.۴۲ است که بزرگ‌تر از خطای آزمون (۰.۰۵) است؛ در نتیجه تفاوت معناداری بر حسب جنسیت مشاهده نشد و می‌توان با احتمال ۹۵ درصد گفت که جنسیت تأثیری بر ارزیابی از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری ندارد.

کاوش تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری...؛ موسوی و طاهری | ۶۳

بررسی ارزیابی والدین از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری برحسب اشتغال والدین

به‌منظور بررسی نتایج ارزیابی از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری برحسب اشتغال، از آزمون T دو نمونه مستقل استفاده شد. با توجه به جدول ۵، آزمون لوین برابری واریانس‌ها با مقدار ۰/۵۵ برای آماره F و با سطح معناداری ۰/۸۱ را نشان داد؛ یعنی واریانس نتایج ارزیابی از آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری برحسب اشتغال برابر است.

جدول ۵. آزمون همگنی واریانس‌های لوین متغیر اشتغال

متغیر	F	df1	df2	سطح معناداری
اشتغال	۰.۵۵	۲	۹۸	۰.۸۱

جدول ۶. بررسی نقش اشتغال بر ارزیابی والدین از آموزش آنلاین

گروه	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف از میانگین
شاغل	۵۱	۲.۳۶	۰.۴۹	۰.۲۳	۹۸	۰.۸۱	۰.۰۲
فاقد شغل	۴۹	۲.۳۴	۰.۴۶				

همان‌طور که در جدول ۶ نشان داده شده، سطح معناداری برابر با ۰/۸۱ است؛ در نتیجه تفاوت معناداری برحسب اشتغال والدین مشاهده نشد و می‌توان گفت که وضعیت اشتغال رابطه چندانی با ارزیابی نتایج آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری ندارد.

بررسی ارزیابی والدین از آموزش آنلاین در دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری برحسب سطح تحصیلات

به‌منظور بررسی این سؤال، از تحلیل واریانس یک‌راهه استفاده شد. طبق جدول ۷، آزمون لوین برابری واریانس‌ها را با مقدار ۰/۲۳۶ برای آماره F و سطح معناداری ۰/۹۱۷ نشان داد؛

یعنی واریانس ارزیابی از نتایج آموزش آنلاین در دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری برحسب سطح تحصیلات تفاوت معنی داری نشان نمی دهد.

جدول ۷. آزمون همگنی واریانس های لوین متغیر سطح تحصیلات

متغیر	F	df1	df2	سطح معناداری
سطح تحصیلات	۰.۲۳۶	۴	۹۴	۰.۹۱۷

جدول ۸. بررسی نقش سطح تحصیلات بر ارزیابی والدین از آموزش آنلاین

مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
بین گروهی	۵	۰.۳۴۳	۱.۵۵	۰.۱۸۱
درون گروهی	۹۴	۰.۲۲۱		
کل	۹۹			

همان طور که در جدول ۸ نشان داده شده، سطح معناداری برابر با ۰/۱۸۱ است؛ در نتیجه تفاوت معناداری برحسب سطح تحصیلات مشاهده نشد و می توان گفت که سطح تحصیلات والدین با ارزیابی نتایج آموزش آنلاین دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری ارتباط معنی داری نشان نمی دهد.

بحث و نتیجه گیری

تجارب معلمان

یافته ها نشان داد در جریان آموزش آنلاین اجرا شده در پی همه گیری ویروس کرونا، معلمان دانش آموزان دارای اختلالات یادگیری، سه دوره «شروع بحران و آموزش آنلاین»، «استمرار آموزش آنلاین» و «نهادینه شدن آموزش آنلاین» را در هفت بُعد «احساسات منفی»، «تعامل در کلاس»، «زیرساخت های اجرایی»، «تدریس»، «محدودیت آموزشی»، «سازگاری والدین» و «دانش آموزان دارای اختلال یادگیری» تجربه

کرده‌اند. بر اساس تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه، مهم‌ترین چالش‌ها و محدودیت‌ها، فرصت‌ها و مزایای آموزش آنلاین از نظر معلمان شامل موارد زیر بود.

چالش‌ها و محدودیت‌های آموزش آنلاین از دیدگاه معلمان

عدم وجود ارتباط چهره به چهره و تأثیر آن بر روند آموزش و درمان «در فرآیند آموزش دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، حضور و تعامل با درمان‌گر اهمیت زیادی دارد»، تشدید اختلال و سواس دانش‌آموزان، نداشتن ارتباط گرم و صمیمی در آموزش مجازی، عدم تشخیص دقیق مشکلات آموزشی و فرایندی دانش‌آموز «اولین مانع آموزش مجازی برمی‌گشت به امر تشخیصی من، این‌که من چطور بتوانم تشخیص درست از مشکلات دانش‌آموز داشته باشم؛ وقتی من دانش‌آموز رو حضوری نمی‌دیدم و رفتارهاشو نمی‌دیدم، وقتی ازش تست نمی‌گرفتم، چطور می‌توانستم یک تشخیص درست داشته باشم. سخت‌ترین و بزرگ‌ترین چالش این بود که نمی‌توانستم تست تخصصی از دانش‌آموزان بگیرم.»، نبود امکان ارزیابی پایانی دقیق و معتبر، عدم آشنایی اولیای دانش‌آموزان با آموزش‌های مختص اختلالات یادگیری «ناآگاهی برخی از خانواده‌ها از نوع آموزش‌های مربوط به اختلالات یادگیری و ناتوانی در درک ارتباط بین آموزش‌های فرآیندی با مشکلات آموزشی فرزندشان کار را دشوار می‌ساخت.»، عدم تمایل دانش‌آموزان به شرکت در کلاس‌های مجازی اختلالات یادگیری «همه شکایت والدین از این بود که معلمین در فضای مجازی خیلی تکلیف می‌دهند و دانش‌آموزان می‌بایست همه‌اش از روی گوشی می‌نوشتند، می‌خواندند و فایل می‌فرستادند و تکالیف و کار بچه‌ها بیشتر شده بود و زمان کمی باقی می‌ماند که فعالیت‌هایی که ما می‌خواستیم را انجام بدهند»، امکان تقلب، محدودیت اجرای فعالیت‌های حوزه اختلالات یادگیری در فضای مجازی، محدودیت‌های اجرای تکالیف حرکتی، پایین بودن سواد رسانه‌ای دانش‌آموزان و والدین، عدم تمایل والدین برای به اشتراک‌گذاری عکس یا صوت فرزندشان «خانواده‌ها تعصب داشتند در مورد این‌که عکس یا حتی صوت فرزندش را در این فضا منتقل کند.»، عدم امکان گرفتن

آزمون‌های تخصصی از دانش‌آموزان، بازخوردهای نامناسب از سمت دانش‌آموزان و والدین، عدم تشخیص صحیح مشکل دانش‌آموزان، ضعیف بودن اینترنت، مشکلات شبکه شاد، عدم همکاری دانش‌آموزان در فعالیت‌های آموزشی «عامل مهمی که باعث می‌شد علی‌رغم فعالیت ما، نتیجه مطلوب برای دانش‌آموزان حاصل نشود این بود که دانش‌آموزان آنلاین نمی‌شدند یا اگر آنلاین می‌شدند، طوری که ما می‌خواستیم تکالیف را انجام نمی‌دادند و انگیزه و تلاشی برای انجام فعالیت‌ها و تمرین‌ها نداشتند»، خستگی دانش‌آموزان از تکالیف مدرسه و بی‌توجهی به تکالیف اختلالات یادگیری، عدم همکاری والدین در فعالیت‌های آموزشی، عدم کفایت برنامه‌های آموزشی متمرکز در حوزه اختلالات یادگیری.

فرصت‌ها و مزایای آموزش آنلاین از دیدگاه معلمان

افزایش قابلیت‌های معلمان «آموزش مجازی باعث شد ما به این سمت پیش ببریم که چطور آموزش‌ها و تمرین‌ها را در فضای مجازی پیاده کنیم؟ چگونه محتوای الکترونیکی متناسب با اهداف خود بسازیم؟ چطور این محتوا را به تک‌تک دانش‌آموزان منتقل کنیم؟ آموزش آنلاین باعث آشنایی تک‌تک معلمان با محتوای الکترونیکی شد.»، افزایش آگاهی والدین «در کنار بچه‌ها، والدین هم از مطالب آموزشی آگاه می‌شوند و با معلم ارتباط شبانه‌روزی دارند.»، توسعه بین‌فردی معلمان «با برگزاری جلسه هم‌اندیشی در مرکز اختلالات، به همدیگر آموزش دادیم، هر همکار هر چه بلد بود؛ بعضی همکاران بلد بودند که چطور محتوا بسازند؛ با کمک یکدیگر محتوای آموزشی تولید کردیم تا در روند درمان و آموزش از آن استفاده کنیم.»، استفاده از وسایل ارتباطی در فرایند یاددهی - یادگیری، استقلال مکانی در آموزش آنلاین، تکرارپذیری آموزش «فیلم‌ها و کلیپ‌های آموزشی برای دانش‌آموزان قابلیت چند بار تکرار را دارد تا خوب یاد بگیرند.»، تولید محتوای مناسب آموزش آنلاین، انتقال محتوای آموزشی از طریق کانال‌های ارتباطی مختلف به دانش‌آموزان، توسعه قابلیت‌های شبکه شاد.

نگرش معلمان نسبت به نتایج کلی اجرای آموزش آنلاین برای دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری

با توجه به تحلیل مصاحبه‌های صورت گرفته، می‌توان فهمید که معلمان مرکز اختلالات یادگیری، دید مثبتی به نتایج حاصل از اجرای آموزش آنلاین در دوران همه‌گیری کوید ۱۹، نداشته و نگرش منفی دارند؛ آن‌ها آموزش مجازی را به‌اندازه آموزش حضوری مؤثر نمی‌دانند.

تأثیرگذاری مهارت معلمان در استفاده از ابزارهای دیجیتال بر نگرش آن‌ها در خصوص آموزش آنلاین

اظهارات معلمان مرکز اختلالات یادگیری در خصوص آموزش آنلاین، رسانه‌ها و کانال‌های ارتباطی مورد استفاده در آن و محتوای آموزشی به کاررفته حاکی از این امر است که در ابتدا چون معلمان با فضای آموزش آنلاین آشنایی نداشتند و برای آموزش در این فضا تربیت نشده بودند، احساس سردرگمی داشته و نسبت به چگونگی انتقال آموزش به کلاس‌های مجازی و دور از تعامل و ارتباط چهره‌به‌چهره، آگاه نبودند. در شروع آموزش آنلاین، معلمان از مهارت‌های محدودی در حوزه کار با ابزارهای دیجیتال و بهره‌گیری از وسایل ارتباطی در فرآیند یاددهی یادگیری برخوردار بودند که این عامل در کنار ناآشنایی والدین با آموزش‌های اختلالات یادگیری و پایین بودن سواد رسانه‌ای والدین و دانش‌آموزان، منجر به کاهش اثربخشی مداخلات آموزشی و درمانی صورت گرفته شد.

اما رفته‌رفته معلمان برای داشتن عملکرد بهتر تلاش کردند؛ آن‌ها با بهره‌گیری از تجارب یکدیگر برای کار با نرم‌افزارهای آموزشی و تولید محتوا، شرکت در دوره‌های ضمن خدمتی که جهت آشنایی با شبکه شاد و نحوه تولید محتوا برگزار شد، جست‌وجو در اینترنت و کسب اطلاعات و محتوای مناسب از آن، توانستند قابلیت‌های خود را توسعه دهند. از طرف دیگر، با استفاده از پتانسیل و کمک والدین برای اجرای

هر چه بهتر مداخلات آموزشی و درمانی، افزایش آگاهی والدین و سواد رسانه‌ای آن‌ها و دانش‌آموزان، پیاده‌سازی برنامه‌های آموزشی و درمانی بهبود و تسهیل یافت.

راهکارها و کانال‌های به‌کاررفته جهت انتقال مفاهیم، آموزش و تعامل با دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری

از آنجاکه ماهیت برخی از مداخلات درمانی در حوزه اختلالات یادگیری، حضور دانش‌آموز و ارتباط مستقیم با او را ایجاب می‌کند و این امکان در فضای مجازی وجود ندارد، معلمان اختلالات یادگیری راهی جز بهره‌گیری از کمک والدین به‌عنوان دستیار آموزشی نداشتند. به‌طور مثال، در اجرای تکالیف مربوط به تشخیص غلبه طرفی، تمرین‌های بهبود نارسا نویسی و دست‌خط، توضیحات لازم به والدین ارائه شده و آن‌ها شرایط اجرای تمرینات فوق را مهیا کردند تا دانش‌آموز عملکرد خود را نشان دهد.

در آغاز آموزش مجازی، جهت انتقال مفاهیم، آموزش و تعامل با دانش‌آموزان، شبکه شاد و پیام‌رسان‌های داخلی چون ایتا و سروش و پیام‌رسان‌های خارجی چون تلگرام و واتساپ، با توجه به شرایط والدین و این‌که در کدام پیام‌رسان عضویت دارند، به‌منظور همکاری با والدین و ترغیب آن‌ها برای مشارکت بیشتر، مورد استفاده قرار گرفتند.

به تدریج با افزایش دسترسی دانش‌آموزان به شبکه شاد و توسعه قابلیت‌های استفاده از آن برای معلمان و دانش‌آموزان، بیشتر آموزش‌ها به این فضا منتقل شد.

تجارب والدین

بخش دوم این پژوهش مربوط به بررسی تجربیات والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین می‌باشد.

یافته‌های حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های کمی پرسشنامه نشان داده است که مهم‌ترین چالش‌ها و محدودیت‌ها، فرصت‌ها و مزایای آموزش آنلاین از نظر والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری شامل موارد زیر است؛

چالش‌ها و محدودیت‌های آموزش آنلاین از دیدگاه والدین

مشکلات دانش‌آموزان در استفاده از کلاس‌های مجازی و کار با ابزارهای دیجیتال، چالش دانش‌آموزان در هماهنگی کردن کلاس‌ها با شرایط و زمان‌بندی خود، ضعف دانش‌آموزان در مدیریت زمان برای استفاده از کلاس‌های آنلاین، عدم امکان آشنایی با انواع اطلاعات کاربردی، عدم استقلال و وابسته شدن دانش‌آموزان به کمک والدین در کلاس‌های آنلاین، عدم آموزش مهارت‌های دنیای واقعی در کلاس‌های آنلاین، ضعف آموزش آنلاین در تسهیل یادگیری مادام‌العمر و مستمر، هزینه‌بر بودن شرکت در کلاس‌های آنلاین، عدم تنوع و یکنواختی محتوای به کاررفته کلاس‌های آنلاین، زمان‌بر بودن کلاس‌های مجازی نسبت به کلاس‌های حضوری، کاهش روابط اجتماعی دانش‌آموز با معلمان و سایر دانش‌آموزان و انزوای اجتماعی آن‌ها، ناتوانی آموزش آنلاین در ارائه یادگیری عمیق و مؤثر، نبود امکان نظارت مستقیم و مستمر معلم به فعالیت‌های آموزشی دانش‌آموزان، چالش دانش‌آموزان برای تمرکز روی مطالب آموزشی ارائه‌شده در کلاس‌های آنلاین، عدم اتکای به نفس دانش‌آموزان در پیشبرد وظایف آموزشی خود، بازخوردهای محدود و با تأخیر از سمت معلم، عدم دسترسی به اینترنت پرسرعت و قابل اعتماد، افزایش عادت به تقلب در بین دانش‌آموزان، عدم کارایی آموزش آنلاین برای تمام دروس، عدم پاسخ‌گویی آموزش‌های آنلاین به نیازهای تمام دانش‌آموزان، مشکلات شبکه شاد، ناتوانی آموزش آنلاین در ارائه آموزش باکیفیت.

فرصت‌ها و مزایای آموزش آنلاین از دیدگاه والدین

آشنایی دانش‌آموزان با وسایل ارتباطی مختلف، درگیر شدن بیشتر دانش‌آموز در مباحث درسی، فراهم کردن امکان یادگیری از خانه، افزایش سواد رسانه‌ای والدین

نگرش والدین نسبت به نتایج کلی اجرای آموزش آنلاین برای دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری

با توجه به تحلیل سؤال مربوط به رضایت کلی والدین از آموزش آنلاین، می‌توان فهمید که اکثر والدین (۷۸/۱ درصد) دید مثبتی به نتایج حاصل از اجرای آموزش آنلاین در دوران همه‌گیری کوید ۱۹، نداشته و نگرش منفی دارند؛ آن‌ها آموزش مجازی را به‌اندازه آموزش حضوری مؤثر نمی‌دانند.

تأثیرگذاری مهارت والدین در استفاده از ابزارهای دیجیتال بر نگرش آن‌ها درخصوص آموزش آنلاین

۳۶/۲ درصد والدین اظهار کردند که مهارت کم و یا خیلی کمی در استفاده از ابزارهای دیجیتال دارند و ۶۳/۸ درصد والدین اظهار داشتند که مهارت زیاد یا خیلی زیادی در استفاده از ابزارهای دیجیتال دارند؛ یعنی اکثریت پاسخ‌دهندگان با فناوری‌های ارتباطی آشنا بوده و از مهارت‌های مناسبی در استفاده از ابزارهای دیجیتال برخوردار بودند.

با این وجود رضایت کلی والدین درخصوص نتایج آموزش آنلاین منفی بوده و ۷۸/۱ درصد والدین نسبت به آن رضایت کم یا خیلی کمی داشتند که این امر نشان‌دهنده این است که میزان مهارت‌ها و سواد رسانه‌ای والدین در استفاده از ابزارهای دیجیتال، تأثیر چندانی بر نگرش آن‌ها درخصوص آموزش آنلاین ندارد. چراکه دو طرف اصلی در فرآیند یاددهی یادگیری، معلم و دانش‌آموزان هستند که سواد رسانه‌ای آن‌ها ارتباط تنگاتنگی با نتایج آموزش آنلاین دارد.

نتیجه‌گیری

در عصر تکنولوژی، هر زمان که جهان با هر نوع بحران یا چالشی مواجه می‌شود، ما از تکنولوژی به عنوان سلاح استفاده می‌کنیم (الامین، الزبیر، دب و حسن^۱، ۲۰۲۱). شیوع ویروس کرونا در سراسر جهان، وضعیت اضطراری بی‌سابقه‌ای را رقم زد. در این میان، لزوم استمرار فعالیت‌های آموزش و یادگیری، سیستم‌های آموزشی را به سمت آموزش غیرحضوری و آنلاین سوق داد؛ اما حقیقت این است که؛ شکاف‌ها در دستیابی به تحصیلات آنلاین در میان گروه‌های اجتماعی - اقتصادی بسیار بزرگ است (پروتوپ سالتیس، باوم^۲، ۲۰۱۹). بیماری همه‌گیر کووید ۱۹ باعث تغییر ناگهانی در بسیاری از بخش‌های جامعه جهانی شده و جهان را زیرورو کرده است. همه‌چیز تحت تأثیر آن قرار گرفته است، از جمله بخش آموزش. انتقال ناگهانی به آموزش آنلاین در کشورهای در حال توسعه، برخی از نابرابری‌ها و چالش‌ها و هم‌چنین مزایا را آشکار کرده است. این چالش‌ها و نابرابری‌ها اکنون به واقعیت‌های جدید در بخش آموزشی کشورهای در حال توسعه تبدیل شده‌اند (ایدوتون^۳، ۲۰۲۰). انتقال دانش با یادگیری الکترونیکی در کشورهای در حال توسعه، اغلب با شکست مواجه می‌شود که این امر منجر می‌شود که دانش‌آموزان در یک زمان حساس در چرخه آموزشی خود باقی بمانند (آلمانتاری، ماولینا، بروس^۴، ۲۰۲۰). این زمان وحشتناک سرنوشت به ما آموخت که همه‌چیز غیرقابل پیش‌بینی است و باید برای رویارویی با چالش‌ها آماده باشیم و درس عبرت بگیریم که برنامه‌ریزی کلید اصلی موفقیت اقدامات انجام‌شده در زمان بحران است.

درس کلیدی دیگر، پذیرش فناوری آموزش الکترونیکی قبل از وقوع فاجعه است. امروزه ما مجبور به تمرین یادگیری آنلاین هستیم، اگر قبلاً به آن مسلط بودیم،

-
1. Al-Amin - Al Zubayer – Deb - Hasan
 2. Protopsaltis - Baum
 3. Oyedotun
 4. Almanthari - Maulina - Bruce

اوضاع فرق می‌کرد. زمانی که دچار سردرگمی بودیم و با فکر کردن به گزینه‌های مختلف از دست دادیم، می‌توانست صرف ایجاد محتوای بیشتر و غنی‌تر شود؛ اما با درس گرفتن از شرایط تجربه‌شده و تلاش برای هر لحظه نو شدن جریان یاددهی یادگیری، می‌توانیم ارائه آموزش‌های با کیفیت و آمادگی معلمان و دانش‌آموزان را نوید دهیم.

ویروس کرونا مدارس کشور ما را همانند اکثر مدارس در سراسر جهان، به سمت آموزش آنلاین سوق داد اما به دلیل عدم آمادگی دولت و فراهم نبودن زیرساخت‌های مطمئن و کارآمد استقرار آموزش آنلاین، معلمان، دانش‌آموزان و والدین با مشکلات زیادی مواجه شدند. علی‌رغم این که آموزش آنلاین و کلاس‌های مجازی، امکان یادگیری از خانه را در شرایط قرنطینه و لزوم فاصله‌گذاری اجتماعی برای معلمان و دانش‌آموزان فراهم کرد، اما نگرش کلی معلمان و والدین نسبت به نتایج آن منفی بود و آن را همچون آموزش‌های حضوری اثربخش و کارآمد تلقی نکردند.

بر اساس نتایج پژوهش و با توجه به اهمیت آموزش آنلاین (در شرایطی که امکان آموزش حضوری و رودررو وجود ندارد) دانش‌آموزان و به‌طور خاص دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، پیشنهاد‌های زیر جهت بهبود کیفیت و داشتن یک آموزش مؤثر و کارآمد ارائه می‌گردد:

علی‌رغم این که در آموزش آنلاین معلمان حضور فیزیکی در کلاس ندارند اما باید با استفاده از روش‌های مختلف و خلاقانه، حضور قدرتمند خود را به دانش‌آموزان ثابت کنند. لازم است ضمن برقراری ارتباط مؤثر با اولیا و دانش‌آموز، توضیحات لازم درباره مرکز اختلالات یادگیری و روال کار آن را ارائه داده و والدین را درخصوص اهمیت شرکت فعال در کلاس‌های مرکز اختلالات و اجرای فعالیت‌های محول شده توسط دانش‌آموز توجیه کنند.

بعد از توجیه والدین، باید دستورالعمل‌های واضح و روشن برای دانش‌آموزان تبیین و تعیین شود. ممکن است دانش‌آموزان گمان کنند چون در کلاس آنلاین و

مجازی شرکت دارند، از آزادی عمل زیادی برخوردارند و می‌توانند از انجام تکالیف ارسالی توسط معلمان مرکز اختلالات چشم‌پوشی کرده یا آن را از روی بی‌میلی و در زمان نامناسب انجام دهند که ضروری است انتظارات معلمان در این خصوص به صورت شفاف و صریح برای والدین و دانش‌آموزان بیان شود و از والدین تقاضا شود بر نحوه‌ی انجام فعالیت‌ها توسط فرزندشان نظارت داشته باشند.

در آموزش آنلاین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، محتوای آموزشی از اهمیت زیادی برخوردار است؛ چراکه این دانش‌آموزان نیاز به تکرار و تمرین در آموزش دارند و استفاده از محتوای مناسب آموزشی می‌تواند این امکان را به آن‌ها بدهد. پس لازم است معلمان با توسعه توانمندی‌های دیجیتالی خود و آشنایی با نرم‌افزارهای تولیدمحتوا، محتوای مناسب با نوع مشکلات یادگیری دانش‌آموزان را طراحی کرده و به کار برند.

از آنجاکه در جریان مداخلات آموزشی و درمانی دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری، معلمان باید نسبت به تمام حرکات و رفتارهای دانش‌آموز حساس باشند و به آن توجه کنند، لازم است معلمان از ابزارها و رسانه‌هایی استفاده کنند که دانش‌آموز را ملزم به به کارگیری از تمام حواس و مهارت‌های دیداری، شنیداری، حرکتی و ذهنی کند.

برای پیشبرد اهداف آموزشی لازم است والدین آگاهی خود را نسبت به آموزش‌های مختص اختلالات یادگیری و تمایز آن با تکالیف مدرسه‌ای دانش‌آموزان بالا برند.

با توجه به نتایج این پژوهش و جهت تسهیل انجام پژوهش‌های بیشتر در خصوص آموزش آنلاین در حوزه اختلالات یادگیری، موضوعات پژوهشی زیر پیشنهاد می‌گردد؛

- در مطالعه حاضر، دیدگاه‌های معلمان مرکز اختلالات یادگیری و والدین دانش‌آموزان ترتیب اثر داده شد؛ پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی از نظرات معلمان این دانش‌آموزان در مدارس هم استفاده شود.
- بر اساس نتایج این پژوهش، آموزش ترکیبی بهترین نوع آموزش در شرایط قرنطینه ناشی از همه‌گیری و شیوع ویروس کرونا بود. لذا پیشنهاد می‌گردد پژوهش‌های بعدی درخصوص یادگیری تلفیقی و استفاده هم‌زمان از آموزش‌های حضوری و مجازی پرداخته شود.
- پیشنهاد می‌گردد پژوهش‌هایی درخصوص توسعه حرفه‌ای و افزایش قابلیت‌های معلمان مراکز اختلالات یادگیری در ارائه مداخلات آموزشی و درمانی در بستر فضای مجازی انجام شود.

تعارض منافع

مقاله حاضر فاقد تعارض منافع بوده و پیش‌ازاین در هیچ نشریه‌ای اعم از داخلی و خارجی چاپ نشده است. این مقاله جهت بررسی و چاپ صرفاً به «فصلنامه روانشناسی افراد استثنایی» ارسال شده است.

ORCID

Maryam Sadat Mousavi

Morteza Taheri

<http://orcid.org/0009-0009-4344-3809>

<http://orcid.org/0000-0001-8129-3041>

منابع

- استندن و براون (۲۰۰۱): ترجمه جعفر خانی، فاطمه (۱۳۹۱). کاربرد محیط‌های مجازی برای دانش‌آموزان با مشکلات یادگیری. *مجله تعلیم و تربیت استثنایی*، (۱۱۳).
- افروز، غلامعلی (۱۳۹۴). *ناتوانایی‌های یادگیری*. چاپ سیزدهم، تهران، نشر پیام‌نور.
- کرسول و پلانوکلارک (۲۰۰۷). *روش‌های پژوهش ترکیبی*. ترجمه: علیرضا کیامنش و جاوید سرایی (۱۳۹۰). تهران: نشر آبیژ.
- لرنر، ژانت (۱۹۹۷). *ناتوانی‌های یادگیری: نظریه‌ها، روش‌ها و کاربردهای بالینی*: ترجمه عصمت دانش، ۱۳۸۴. تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
- میرزائی، حمزه، فرامرزی، سالار؛ جهانی‌فر، مجتبی و مثنوی، امیر (۱۴۰۳). اثربخشی بسته آموزشی الگوی محیط یادگیری چندرسانه‌ای بر درگیری تحصیلی و هنجارگریزی تحصیلی در دانش‌آموزان دارای اختلال یادگیری خاص ریاضی. *روانشناسی افراد استثنایی*. مقاله پذیرفته شده و آماده انتشار.

References

- Almanthari, A., Maulina, S., & Bruce, S. (2020). Secondary School Mathematics Teachers' Views on E-Learning Implementation Barriers during the COVID-19 Pandemic: The Case of Indonesia. *Eurasia journal of mathematics, science and technology education*, 16(7).
- Amanor-Mfoafo, N. K., Akrofi, O., Edonu, K. K., & Dowuona, E. N. (2020). Investigating the e-learning readiness of Ghanaian parents during COVID-19. *European Journal of Education Studies*, 7(10).
- Apriyanti, C. (2020). The parents role in guiding distance learning and the obstacle during covid-19 outbreak. *Jurnal Ilmiah Pendidikan Dasar*, 7(02).
- Bakaniene, I., Dominiak-Świgoń, M., Meneses da Silva Santos, M. A., Pantazatos, D., Grammatikou, M., Montanari, M., ... & Prasauskiene, A. (2023). Challenges of online learning for children with special educational needs and disabilities during the COVID-19 pandemic: A scoping review. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 48(2), 105-116.

- Barbour, M. K., & Reeves, T. C. (2009). The reality of virtual schools: A review of the literature. *Computers & Education*, 52(2), 402-416.
- Basilaia, G., & Kvavadze, D. (2020). Transition to online education in schools during a SARS-CoV-2 coronavirus (COVID-19) pandemic in Georgia. *Pedagogical Research*, 5(4).
- Batubara, B. M. (2021). The Problems of the World of Education in the Middle of the Covid-19 Pandemic. *Budapest International Research and Critics Institute (BIRCI-Journal): Humanities and Social Sciences*, 4(1), 450-457.
- Boon, R. T., Urton, K., Grünke, M., & Ko, E. H. (2020). Video modeling interventions for students with learning disabilities: A systematic review. *Learning Disabilities: A Contemporary Journal*, 18(1), 49-69.
- Bubb, S., & Jones, M. A. (2020). Learning from the COVID-19 home-schooling experience: Listening to pupils, parents/carers and teachers. *Improving Schools*, 23(3), 209-222.
- Christodoulidou, P., & Sidiropoulou, C. (2024). Teachers' experiences of online/distance teaching and learning during the COVID-19 pandemic in mainstream classrooms with vulnerable students in Cyprus. *Education Sciences*, 14(2), 189.
- Doyumgaç, I., Tanhan, A., & Kiymaz, M. S. (2021). Understanding the most important facilitators and barriers for online education during COVID-19 through online photovoice methodology. *International Journal of Higher Education*, 10(1), 166-190.
- Fauzi, I., & Khusuma, I. H. S. (2020). Teachers' elementary school in online learning of COVID-19 pandemic conditions. *Jurnal Iqra': Kajian Ilmu Pendidikan*, 5(1), 58-70.
- Garbe, A., Ogurlu, U., Logan, N., & Cook, P. (2020). COVID-19 and remote learning: Experiences of parents with children during the pandemic. *American Journal of Qualitative Research*, 4(3), 45-65.
- Means, B., Toyama, Y., Murphy, R., Bakia, M., & Jones, K. (2009). Evaluation of evidence-based practices in online learning: A meta-analysis and review of online learning studies.
- Orhan, G., & Beyhan, Ö. (2020). Teachers' perceptions and teaching experiences on distance education through synchronous video conferencing during Covid-19 pandemic. *Social Sciences and Education Research Review*, 7(1), 8-44.

- Paudel, P. (2021). Online education: Benefits, challenges and strategies during and after COVID-19 in higher education. *International Journal on Studies in Education*, 3(2), 70-85.
- Putri, R. S., Purwanto, A., Pramono, R., Asbari, M., Wijayanti, L. M., & Hyun, C. C. (2020). Impact of the COVID-19 pandemic on online home learning: An explorative study of primary schools in Indonesia. *International Journal of Advanced Science and Technology*, 29(5), 4809-4818.
- Rasmitadila, R., Aliyyah, R. R., Rachmadtullah, R., Samsudin, A., Syaodih, E., Nurtanto, M., & Tambunan, A. R. S. (2020). The perceptions of primary school teachers of online learning during the COVID-19 pandemic period. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 7(2), 90-109.
- Sakarneh, M. (2023). Teachers' attitudes towards the rights of students with special education needs during the Covid-19 pandemic. *CEPS Journal*, 13(2), 143-162.
- Schuck, R. K., & Lambert, R. (2020). "Am I Doing Enough?" Special Educators' Experiences with Emergency Remote Teaching in spring 2020. *Education Sciences*, 10(11), 320.
- Selvik, S., & Herrebrøden, M. K. (2024). Teacher experiences under COVID-19 pandemic school reopening periods: A window of opportunity for adapted education. *Teaching and Teacher Education*, 139, 104445.
- Shaw, P. A., & Shaw, A. (2023). COVID-19 and remote learning: Experiences of parents supporting children with special needs and disability during the pandemic. *Education 3-13*, 51(3), 371-385.
- Singh, V., & Thurman, A. (2019). How many ways can we define online learning? A systematic literature review of definitions of online learning (1988-2018). *American Journal of Distance Education*, 33(4), 289-306.
- Starks, A. (2023). Serving students with disabilities in K-12 online learning: daily practices of special educators during the COVID-19 pandemic. In *Inclusive Online and Distance Education for Learners with Dis/abilities* (pp. 114-138). Routledge.
- Starks, A. C., & Reich, S. M. (2023). "What about special ed?": Barriers and enablers for teaching with technology in special education. *Computers & Education*, 193, 104665.

- Türksoy, E., & Karabulut, R. (2020). Gifted Students' Perceptions of Distance Education in the Covid-19 Epidemy. *Turkish Journal of Giftedness & Education*, 10(2).
- Zaki, H. M. (2020). THE IMPLEMENTATION OF ONLINE-BASED LEARNING METHOD IN MADRASAH IBTIDAIYAH NEGERI 2 MATARAM. *Jurnal Tatsqif*, 18(1), 36-59.

استناد به این مقاله: موسوی، مریم السادات، طاهری، مرتضی. (۱۴۰۴). کاوش تجارب معلمان و والدین دانش‌آموزان دارای اختلالات یادگیری از آموزش آنلاین، *روان‌شناسی افراد استثنایی*، ۵۸(۱۵)، ۷۸-۲۹. DOI: 10.22054/jpe.2025.84534.2798

Psychology of Exceptional Individuals is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.